

PHÂN TÍCH CHI PHÍ LỢI ÍCH

TS. ĐOÀN TRANH

Phân tích lợi ích chi phí là một kỹ thuật phân tích để đi đến quyết định xem đây có nên tiến hành các dự án đã triển khai hay không hay hiện tại có nên cho triển khai các dự án được đề xuất hay không. Phân tích lợi ích chi phí cũng được dùng để đưa ra quyết định lựa chọn giữa hai hay nhiều các đề xuất dự án loại trừ lẫn nhau. Người ta tiến hành phân tích lợi ích-chi phí thông qua việc gán giá trị tiền tệ cho mỗi một đầu vào cũng như đầu ra của dự án. Sau đó so sánh các giá trị của các đầu vào và các đầu ra. Cơ bản mà nói, nếu lợi ích dự án đem lại có giá trị lớn hơn chi phí mà nó tiêu tốn, dự án đó sẽ được coi là đáng giá và nên được triển khai.

Những dự án mà phân tích phân tích lợi ích-chi phí xếp vào loại đáng được triển khai là những dự án cho đầu ra có giá trị lớn hơn đầu vào đã sử dụng. Trong trường hợp phải chọn một dự án trong số nhiều dự án được đề xuất, phân tích lợi ích-chi phí sẽ giúp chọn được dự án đem lại lợi ích ròng lớn nhất. Cũng có thể dùng phân tích lợi ích-chi phí để đánh giá mức độ nhạy cảm của các đầu ra trong dự án đối với rủi ro và bất chắc.

Mặc dù ý tưởng thì đơn giản song trong thực tế sẽ có nhiều khó khăn để có thể tiến hành được một phân tích lợi ích-chi phí có chất lượng. Chỉ đơn giản là việc xác định đâu là chi phí, đâu là lợi ích cũng đã đòi hỏi chúng ta phải cân nhắc kỹ lưỡng. Cũng có thể có nhiều ý kiến khác nhau xoay quanh vấn đề này. Trong khi một số đầu vào, đầu ra có thể có các mức giá phổ biến và ổn định thì một số khác lại có mức giá biến đổi trong quá trình triển khai dự án. Và có thể có một số đầu vào, đầu ra không được đưa ra buôn bán trên thị trường. Điều này khiến cho chúng ta cần phải đưa ra những phương pháp định giá khác nhau.

phân tích lợi ích-chi phí mặc định rằng tất cả các mặt hàng đều có một giá trị tiền tệ nhất định. Điều này là cần thiết trong việc so sánh giữa đầu vào và đầu ra để quyết định xem liệu một dự án có

khả thi về mặt kinh tế hay không. Trong khi chúng ta có những kỹ năng thích hợp để quy ra tiền với phần lớn các mặt hàng thì chúng ta khó có thể làm như vậy với một số mặt hàng nhất định. Ví dụ như không khí trong lành và sức khỏe tốt đều rất đáng quý song sẽ là một thách thức lớn để có thể xác định chính xác lợi ích ròng của một chương trình mang lại không khí trong lành và sức khỏe tốt cho mọi người. Tuy nhiên, ta có thể xác định được một khoảng chi phí nào đó mà nếu chi phí của chương trình nằm trong khoảng đó thì chương trình là có giá trị và ngược lại.

Cần phải nhận thấy một điều rằng người ta đưa các quyết định liên quan đến các dự án không chỉ đơn thuần dựa trên cơ sở phân tích lợi ích-chi phí. Các tính toán chính trị và xã hội nằm ngoài phân tích lợi ích-chi phí có thể có tầm quan trọng ít nhất là ngang bằng với các lợi ích kinh tế trong việc quyết định có nên triển khai dự án hay không. Điều này đúng nhất là trong trường hợp đưa ra các quyết định công. Lúc đó, các tài nguyên thường được phân bổ dựa trên các lý do khác chứ không phải là hiệu quả kinh tế. Những vấn đề công bằng, bình đẳng trong các trường hợp này có thể sẽ thế chỗ cho thậm chí là những nguồn lợi ròng lớn về kinh tế. Nhưng ít nhất cũng có thể hy vọng rằng một phân tích lợi ích-chi phí có thể tác động tới quyết định của một người còn đang do dự hay có thể đưa chúng ta đến với lựa chọn tối ưu giữa các dự án có tác động chính trị, xã hội tương tự như nhau.